

Randers Kommune

Ålum

Landsbyregistrering 2011

Ålums historie

Oprindelse

I 1231 skrives der første gang om Ålum eller Alum, som det er omtalt. Kulturhistorisk Museum i Randers foretog i 2008 en arkæologisk undersøgelse, hvor der blev fundet rester af to gårde, i alt fem huse samt en del brugsgenstande. Fundene kan dateres til bronzestenalderen og bronzealderen, altså helt tilbage omkring 2000 år før vor tidsregning.

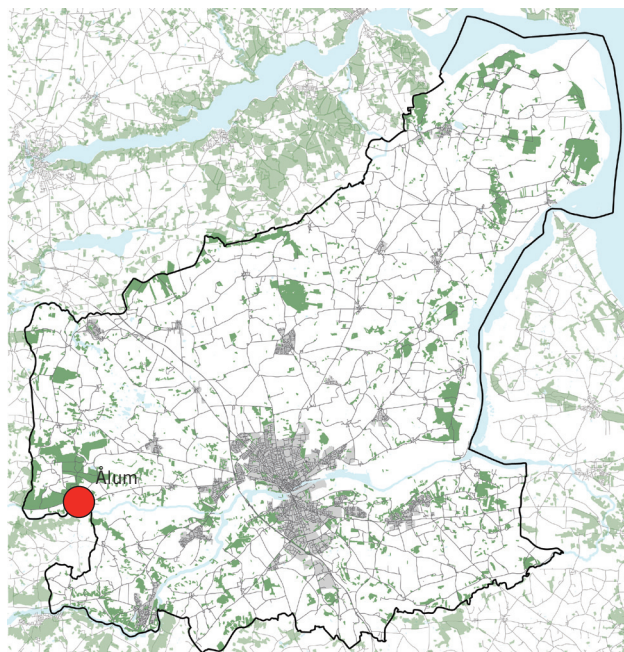
Ålum Kirkens ældste dele, kor og skib, kan dateres til omkring år 1200.

Jordene er udskiftet i 1788.

Byudvikling

Ålum er en uregelmæssig vejforsteby med rødder tilbage til bronzealderen. Original 1-kort fra 1788 viser tydeligt, at Viborg-Randersvejen allerede på dette tidspunkt har gået gennem den nordlige del af byen. Som det ses på Generalstabskortet fra 1842-1899, er der ikke umiddelbart tegn på, at der har været en større forbindelse mod syd over Nørreå, hvorimod vejen mod nord til Fussingø har haft stor prioritet.

Ålum har i andelstiden været en meget aktiv landsby, med et meget bredt serviceudbud. Der har bl.a. været brugsforening, købmand, vognmand, mejeri, bager, slagter, skomager, smed, sparekasse, forsamlingshus og skole. Brugsforeningen eksisterer stadig efter over 90 år, og forsamlingshuset er fortsat aktivt.

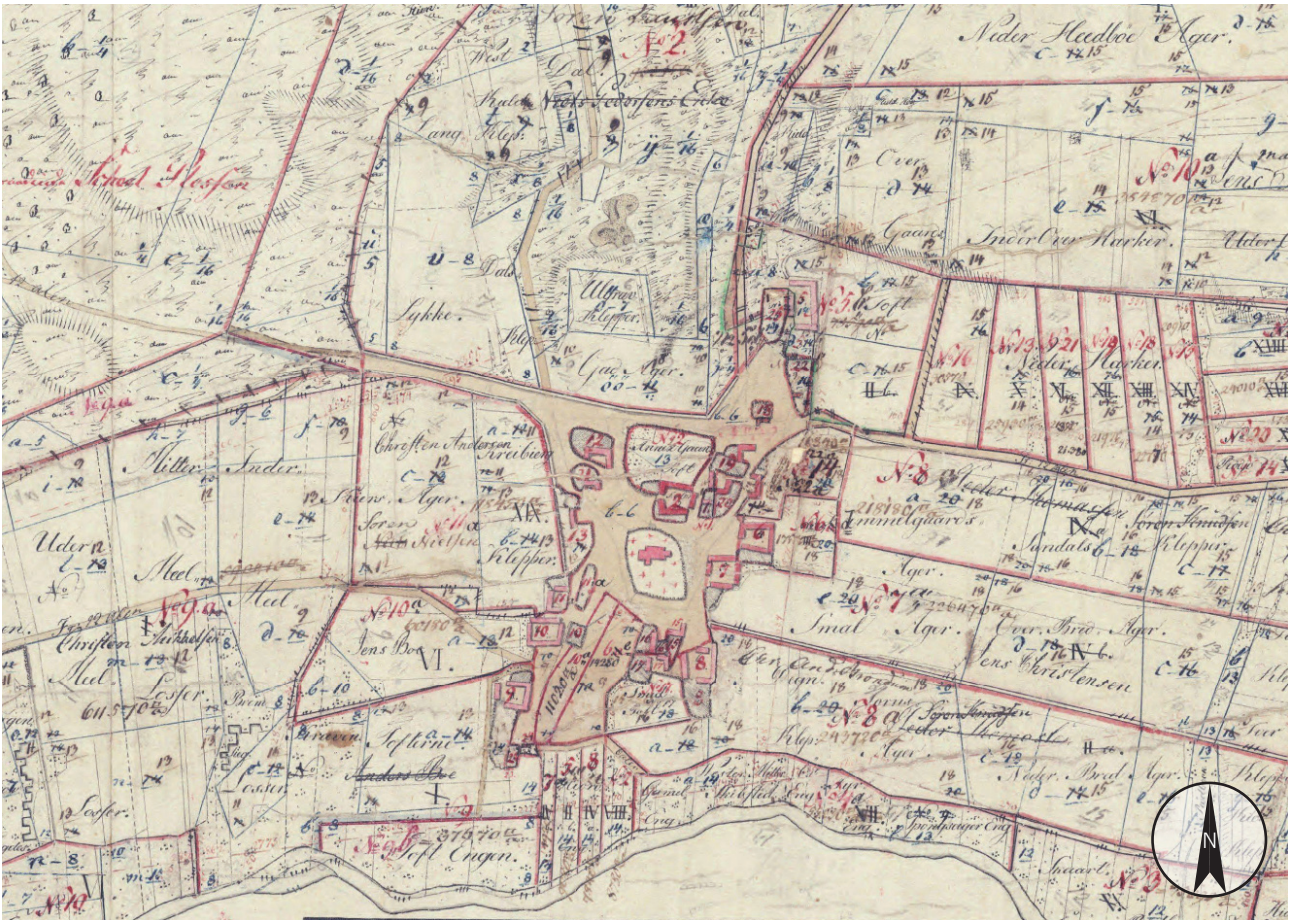
Den gamle landsby ligger samlet i den bløde slugt omkring kirken og er særligt siden 1960'erne vokset mod vest, hvor der er kommet et stort parcelhuskvarter til.

En beboerforening i Ålum kommunikerer samlet via byportalen www.alum.dk.

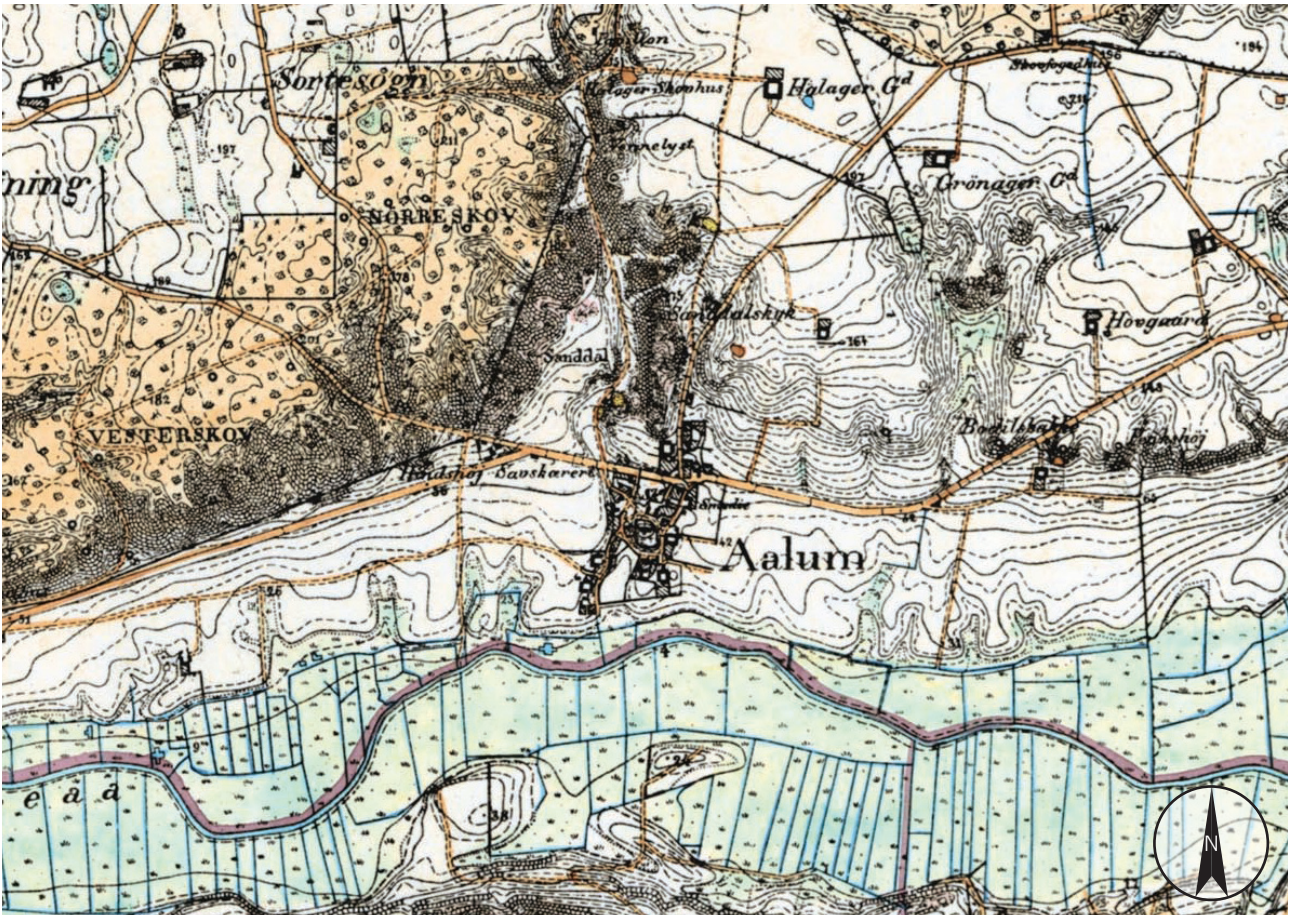
Ålum har 283 indbyggere i 2011.

Luffoto 2010. Den rigide parcelstruktur udgør 60% af Ålum. Syd for byen løber Nørreå og mod nord breder Fussingøskovene sig.

Original 1-kort fra 1788 over Ålum, 1:4.000. Kortet er opmålt i forbindelse med udskiftningen af byens jord. Det stejle terræn mod nord har gjort, at en stjerneudstykning ikke har været mulig. Jorden er i stedet opdelt i mere regulære felter øst og syd for byen.

Generalstabskort, 1842-1899, 1:20.000. Forbindelsen over Nørreå mod syd til Vester Velling har ikke eksisteret før omkring år 1900.

Topografi og landskab

Landskab

Omkring Ålum præges landskabet af store skovområder, som er en del af den store Udskov. Skoven dominerer ved at ligge helt op til Ålums nordvestlige grænse og netop den del af Udskov, der ligger her, er udpeget til kulturmiljø. Dette grundler bl.a. i den høje koncentration af gravhøje, der findes i skoven. Gravhøjene kan dateres til omkring bronzealderen.

Den brede Nørreådal er ligeledes markant for området og dikterer topografien. Dalen har i stenalderen været havområde og skaber et meget kuperet bakkelandskab omkring sig. Slugter og kløfter udspringer fra dalen og skærer sig ind i landskabet. Sanddal nord for Ålum er en af de større. I bunden af Nørreådalen er det de flade, våde engdrag, der udgør den primære landskabstypologi.

Nord for Ålum ligger Fussing Sø i et naturskønt område.

Beliggenhed

Ålum ligger "klemet" inde mellem Udskov på de stigende skrænter mod nord og Nørreådalen mod syd. Ålum ligger let hævet over dalens bund i et småkuperet terræn. Kanterne fra kløfterne i nærområdet danner nogle kraftige stigninger i terrænet og skaber et flot bakkelandskab omkring landsbyen.

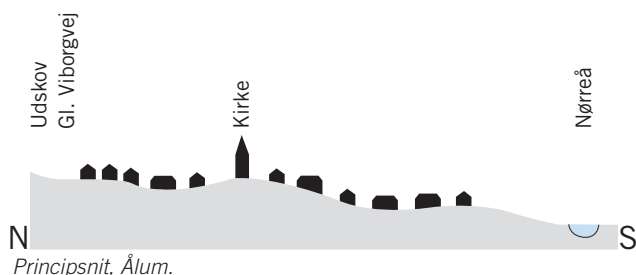
Skoven, åen, bakkerne og engdragene omkring Ålum har sandsynligvis også været udslagsgivende for placeringen af landsbyen, hvor der har været adgang til vand, skov, land og ikke mindst gode læforhold.

Oplevelse

Ålums rødkalkede kirke dominerer ikke bare bybilledet men også oplandet. Kirken er nemlig synlig fra stort set hele byen og det omkringliggende landskab. Når man ankommer til Ålum ad Gl. Viborgvej fra øst, er det ligeledes kirketårnet, som blikket først fæstner sig ved, hvorefter resten af byen gradvist synliggøres, bag det bakkede landskab nord og øst for Ålum.

Inde fra byen er der flere flotte kig ud mod Nørreå samt sigt ud af landsbyen til Udskov eller englandskabet.

Det kuperede landskab der er i og omkring Ålum skaber sammen med Udskov en fin intim atmosfære gennem de små rumdannelse, som de i samspil former.

Ålum ligger mellem Nørreå og Udskov, der ses i baggrunden. Den røde kirke ligger meget synlig i landsbyen og kan ses fra lang afstand.

Ved ankomsten til Ålum fra syd over Nørreå står den røde kirke som et stærkt landemærke.

Landskabet omkring Ålum er kuperet og byder på flotte udsigter.

Funktioner og infrastruktur

Funktioner

Der er kun meget få gårde tilbage i Ålum, og ingen af dem er i drift. Landsbyen er ikke længere et landbrugssamfund, men er i dag en attraktiv boligby. Det ses tydeligt gennem de mange parcelhuse, der er skudt op alle steder, hvor det har kunnet lade sig gøre.

Ålum Kirke er helt unik med sit rødkalkede tårn, som er synlig fra lang afstand. Kirken er meget stor ift. andre romanske landsbykirker. Det kan hænge sammen med, at kirken er bygget for den hellige Sct. Kjeld, der stammer fra Venning i Ålum sogn.

Der ligger et velbenyttet forsamlingshus i Ålum, og brugsen lever stadig i bedste velgående. Før i tiden har der været hele tre købmænd, men kun brugsforeningen på Gl. Viborgvej 381 eksisterer stadig. De forhenværende butikker er i dag omdannet til boliger. I relation til Brugsen er der også en lille benzintank. Byens gamle fællesmejeri ligger ved siden af brugsen og indeholder i dag et stort køkken, der leverer mad til bl.a. institutioner. Mejeribygningen ligger stadig og markerer sig med sin karakteristiske skorsten.

Hindshøj Caravan og Harbos Profilteknik er to synlige virksomheder i Ålum.

Af sociale fora i Ålum findes en idrætsforening og et spejderkorps.

Landsbyen har egen hjemmeside www.ålum.dk, hvor sociale arrangementer samt relevante informationer opslås.

Infrastruktur

Ålums struktur har ændret sig en del i takt med, at byen er gået fra landbrugssamfund til boligby.

Enkelte veje inde omkring kirken kan stadig spores på Original 1-kortet, men de mange parcelhuse på rektangulære grunde, der ligger i faste grid, udviser den originale struktur. Også de gamle fortearealer er i dag udfyldte af den typiske parcelhusstruktur. Ålums matrikulære struktur har på den baggrund ændret sig meget gennem de seneste 200 år.

Ålum ligger godt forbundet med nabobyerne og Randers via Gl. Viborgvej.

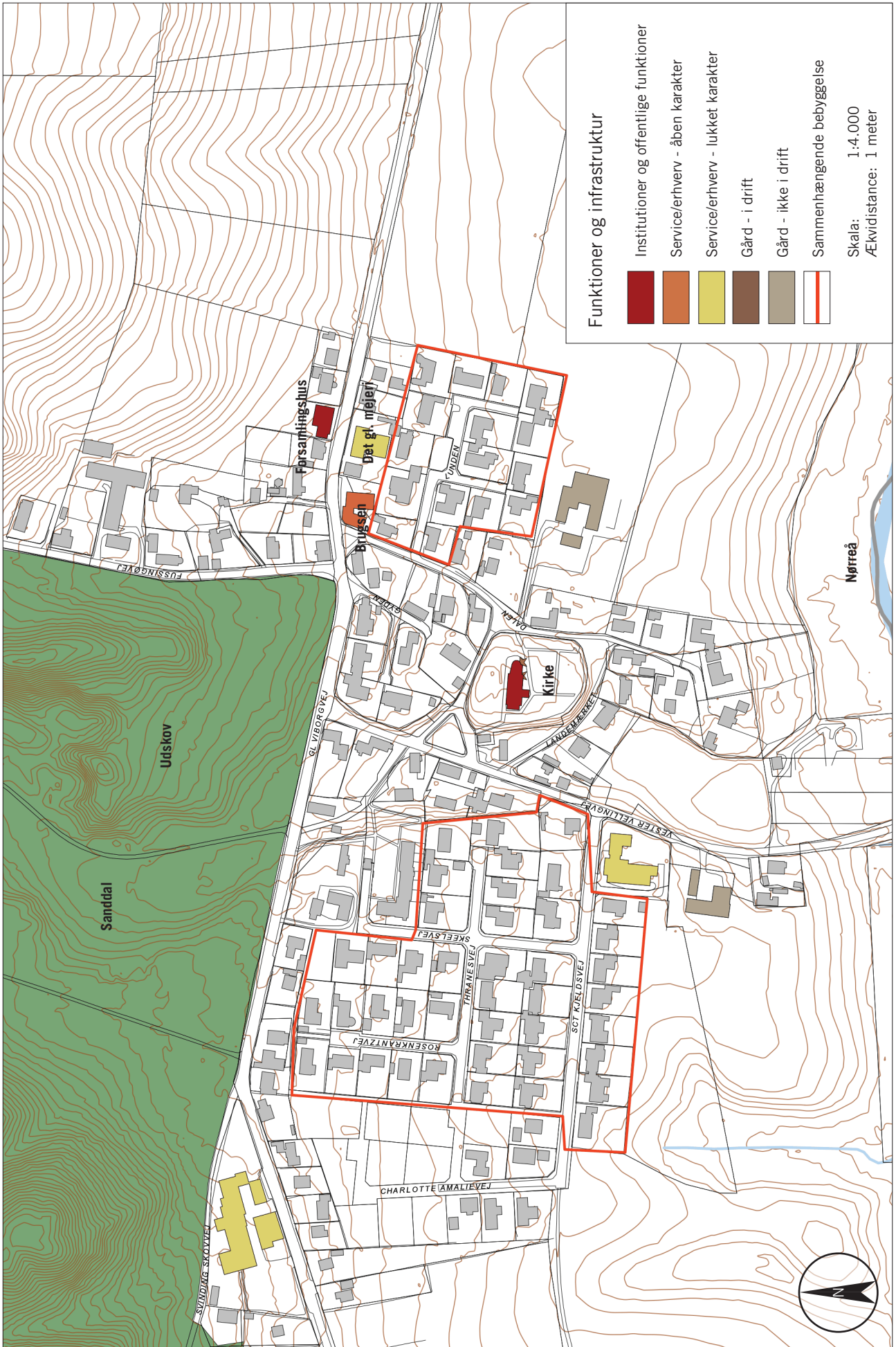
Ålum Kirke er synlig fra næsten alle steder i byen. Den markante røde farve springer i øjnene.

Ålum Forsamlingshus bliver flittigt benyttet af landsbyens borgere. Huset er fra 1923. Før det blev bygget, samledes folk rundt omkring i de private hjem.

Brugsforeningen i Ålum er over 90 år gammel og eksisterer stadig. Den er i dag det centrale samlingssted for Ålums borgere.

Bebyggelse, arkitektur og kulturmiljø

Bebyggelsesstruktur

Ålums struktur er bygget op omkring kirken, der ligger på en lille høj midt i byen. Gårdene har ligget hele vejen rundt om kirken, men ikke i slugten syd for kirken, hvor der har været fælles enge til græsning.

Der er sket en udbygning med parcelhuse både øst og vest for byen. Disse områder er rigide i deres struktur og er ikke tilpasset landskabet.

Arkitektur

Kirken i Ålum er større end de fleste landsbykirker. Den har skib og kor fra omkring år 1200 i granitkvadre og romansk stil. Tårnet er i renæssancestil, hvilket er noget atypisk for en dansk landsbykirke. Det menes, sammen med våbenhuset, at være opført i slutningen af 1500-tallet.

Det gamle mejeri, brugsforeningens karakteristiske hjørnehus og den gamle købmands hus, ligger samlet omkring Gl. Viborgvej, Fussingøvej og Dalen. De mange rødstensbygninger stammer alle fra starten af 1900-tallet og er alle vigtige kulturhistoriske elementer i Ålum.

Brugsforeningen blev indviet i 1918 og har eksisteret siden. Den nuværende uddeler er kun den femte i rækken, gennem over 90 år. Købmandsforretningen bestod oprindeligt kun af vinkelhuset på hjørnet af Gl. Viborgvej og Dalen. Husets oprindelige udseende kan godt genkendes, men den oprindelige indgang er sløjfet, taget er udskiftet til et eternittag og der er bygget til flere gange. Ændringerne har gjort, at foreningen kan leve videre bl.a. via nethandel.

Den gamle købmandsforretning på Gl. Viborgvej 382 var oprindeligt et meget fint hus med bolig i den ene ende og købmandsforretning i den anden. Huset er i dag meget ombygget og særligt eternittaget med de brede udhæng, overskygger de mange fine detaljer i murværket.

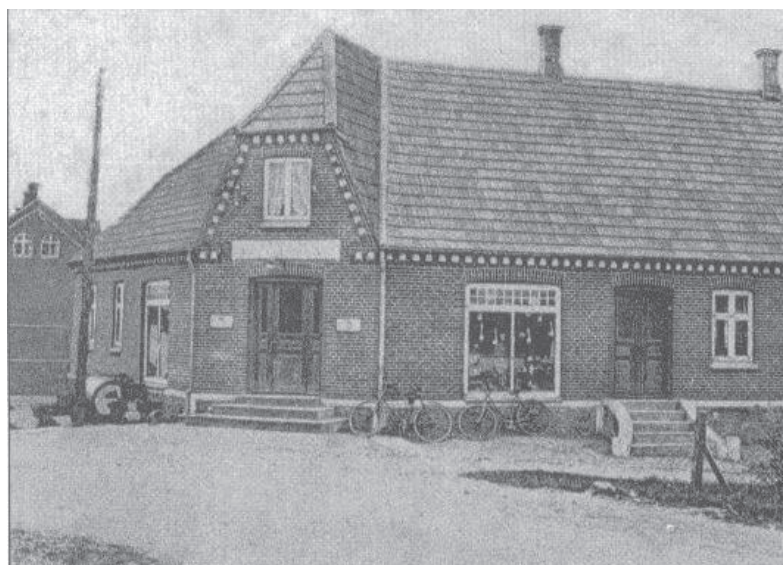
Mejeriet står stadig langs Gl. Viborgvej. Den gamle produktionsbygning med de store vinduer ligger på langs af Gl. Viborgvej, og bestyrerboligen ligger ved siden af. Selv den gamle skorsten står endnu som et vartegn for den meget driftige epoke, som andelstiden repræsenterer, i Ålums historie.

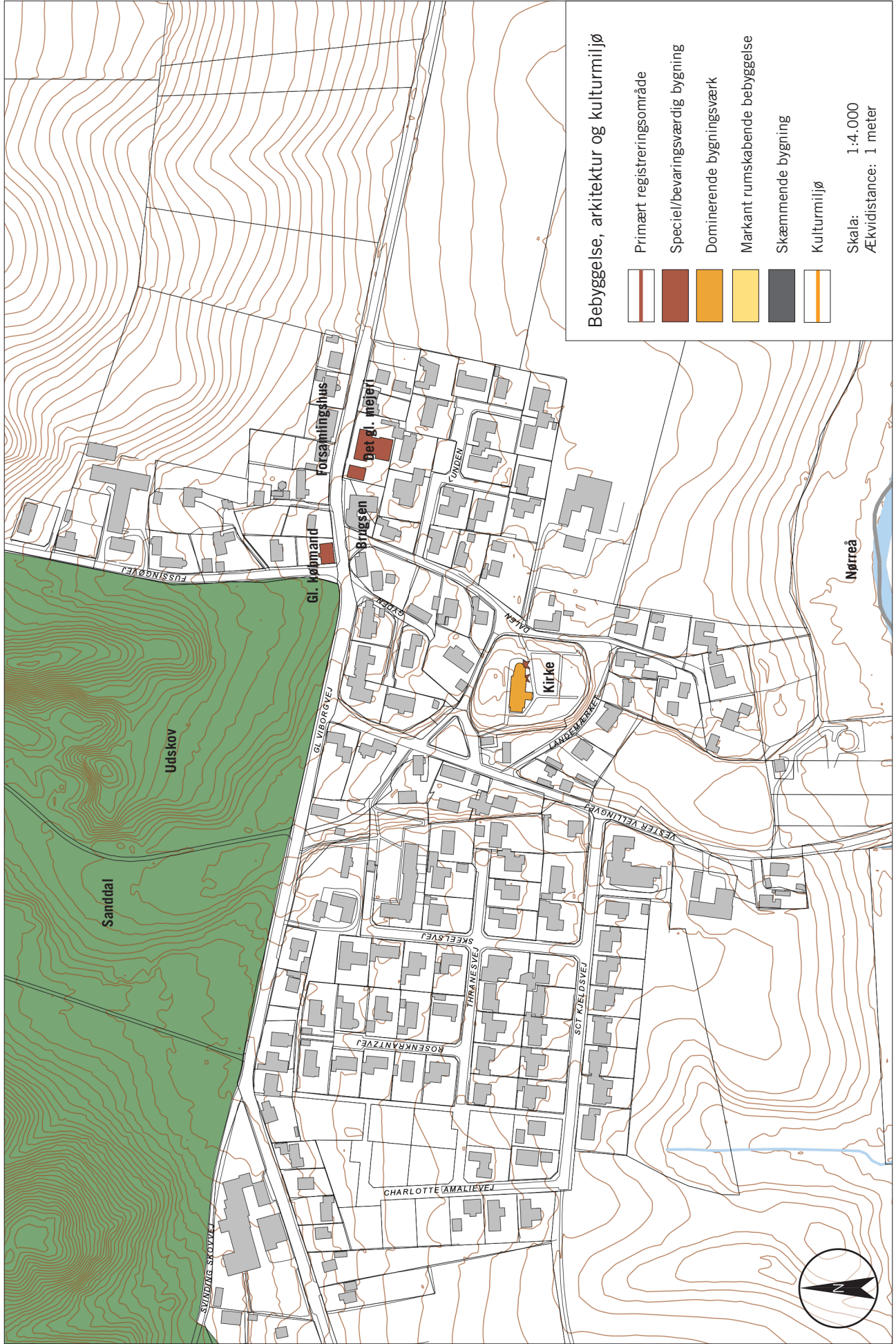
Mejeriet står stadig med intakt skorsten. Placeringen ud til Gl. Viborgvej, lige ved siden af brugsen er meget synlig. Det ville være positivt, om der kunne findes en ny funktion til de karakteristiske bygninger.

Før brugsforeningen blev oprettet i 1918 var der en købmand i Ålum. Huset ligger stadig på hjørnet af Gl. Viborgvej og Fussingøvej. Foto: Purhus Lokalkiv

Brugsforeningen byggede lige overfor den gamle købmand. Foreningen er stadig aktiv i de samme bygninger. Foto: Purhus Lokalkiv

Afgrænsning og byggemuligheder

Afgrænsning

Gl. Viborgvej danner sammen med skoven og skrænterne nord for Ålum en skarp, men naturlig afgrænsning af byen. Langs vejen ligger en småhusbebyggelse, som danner grænsen op mod Udskov.

Mod syd ligger Nørreådalene og skaber ligeledes en flot, naturlig afgrænsning. Ålum ligger i behørig afstand af åen, hvilket er et træk, der bør værnes om, da det forstærker oplevelsen af ådalens brede strøg.

Ålums afsluttes brat mod øst og vest af husparcellernes hække, der tegner en skarp linje fra Gl. Viborgvej og ned mod Nørreå.

Generelt fremstår Ålum som en fin, men skarp afgrænset og veldefineret landsby, der ikke længere karakteriseres af gårde, men i stedet af parcelhuse.

Byggemuligheder

Der ligger en del ubebyggede parceller i den vestlige ende af Ålum. I den resterende del af landsbyen er der enkelte tomme grunde, der kan bebygges. Der bør ikke udstykkes yderligere grunde i Ålum, før de eksisterende er solgt.

Landsbyens østlige og sydlige kanter bør ikke bebygges yderligere, da udsigten til kirken fra oplandet er meget vigtig for Ålum. Kirken er i høj grad karaktergivende for byen.

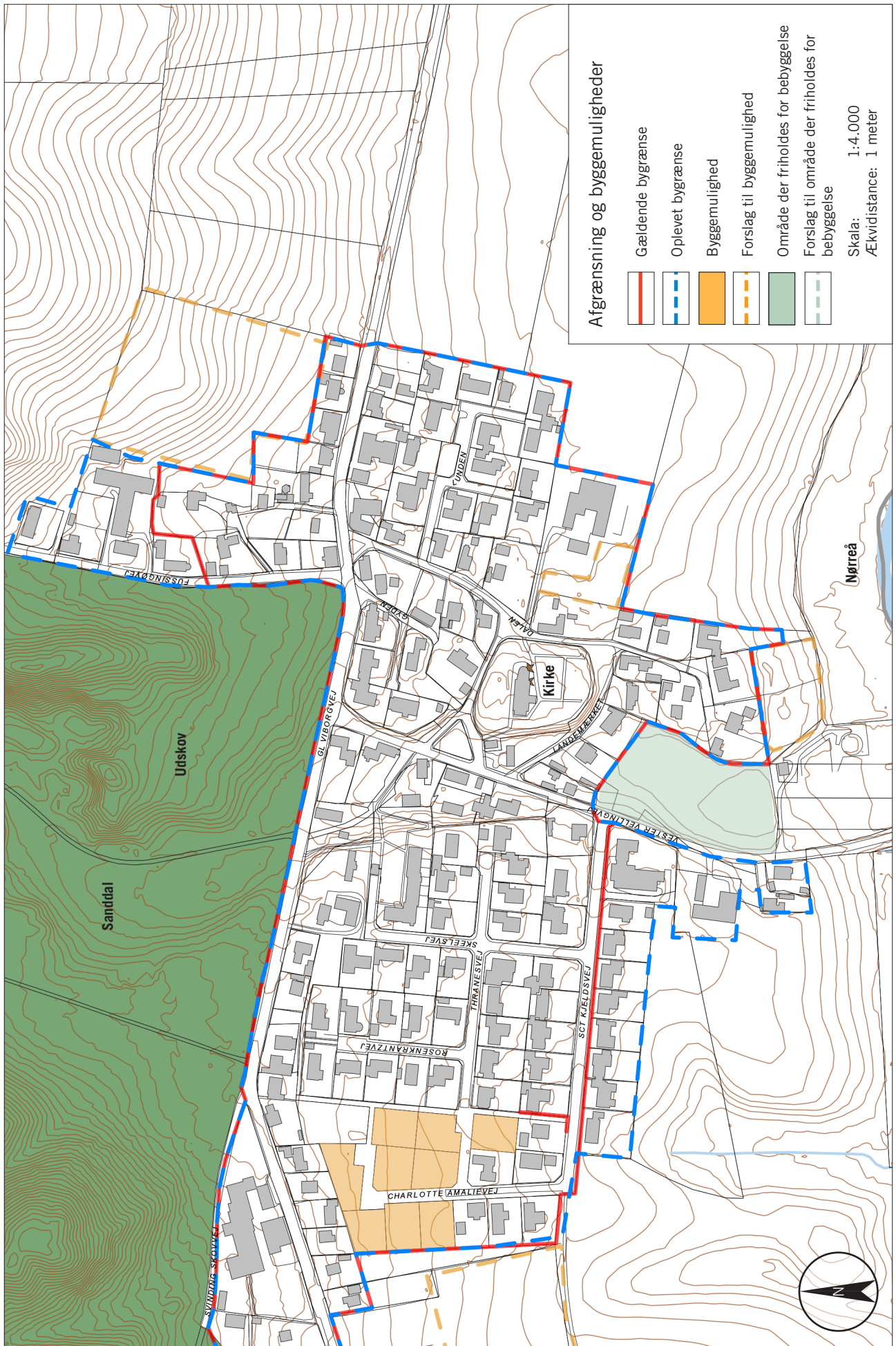
En fremtidig udstyknings af Ålum, bør i stedet ske mod vest i forlængelse af de andre nyligt udstykkede parceller.

Ålum Kirke kigger frem mellem bakkerne. Nord for byen rejser de skovklædte bakker sig op til omkring 70 moh, før landskabet igen falder ned til Fussing Sø og Fussingø Slot.

Luffoto 2009 taget lige over Nørreå mod nord. Den stejle dalskrænt og skovene danner en fin baggrund for byen. Foto: Purhus Lokalkrav

Sammenfatning

Ålum ligger i en flad sideslugt til Nørreådalens med store skovarealer lige nord for. Skovene er af stor rekreativ værdi, ikke kun for Ålums beboere, men for mange naturskere i oplandet.

Ålum ligger egentlig i slugten omkring en forhøjning, hvorpå kirken er opført. Ålum er udbygget langs Gl. Viborgvej og med parcelhuskvarterer både mod øst og vest. Parcelhuskvarterne ligger på de jævne skrånninger, hvor kun forreste husrække har udsigt over Nørreådalens.

Der er næsten ingen af de gamle gårde tilbage i Ålum. Det er i højere grad forløbet langs Gl. Viborgvej med det gamle mejeri, brugsforeningen og det gamle købmandshus, der tegner byen. Men også miljøet omkring kirken er originalt i sin struktur.

Ålum har en meget attraktiv beliggenhed, og købmanden er et stort aktiv for landsbyen. Byen byder på mange af de kvaliteter, der forbindes med landsbylivet. Ikke mindst det rolige miljø, en synlig historie og kontakten til naturen.

Sårbarheder

Miljøet omkring kirken i Ålum har et særligt samspil mellem bebyggelse og landskab. Særligt bakken hvorpå kirken er placeret, definerer den øvrige bebyggelses placering og retning. Miljøet er sårbart overfor ændringer, der modarbejder dette princip.

Miljøet omkring Gl. Viborgvej med mange rødstensbygninger fra perioden 1900-1930 viser, hvordan byen har udviklet sig særligt meget i andelstiden. Landsbyfællesskabet er udviklet særligt i denne periode, men bl.a. oprettelsen af en brugsforening, et andelsmejeri og et forsamlingshus. Bebyggelsen er identitetsbærende for Ålum og er derfor sårbart overfor ændringer, der slører denne fortælling.

Ålums kanter er i dag defineret af parcelhuse, men syd for kirken ligger et friholdt dalstrøg, der åbner for indkig mod kirken ved ankomst fra syd. Dette dalstrøg samt kigget til kirken er sårbart overfor uhensigtsmæssig bebyggelse.

Anbefalinger

- Det karakteristiske miljø af rødstensbygninger fra andelstiden omkring Gl. Viborgvej bør bevares og styrkes gennem renovering og funktionstilpasning.
- Bebyggelsen omkring kirken bør fortsat understrege kirkens centrale placering og landskabets former omkring kirken.
- Fremtidig udvikling af Ålum bør ske mod vest med fortsat hensyntagen til Nørreådalens lavtliggende enge.
- Bebyggelse, der bør SAVE-registreres i Ålum, omfatter hele Dalen, Fussingøvej, Gyden, Landemærket og Vester Vellingvej, samt Gl. Viborgvej fra nr. 370 i øst til 419 i vest.

Kirken i Ålum er synlig fra hele byen, der generelt udgør et grønt miljø. En del af bebyggelsen er relativt original i sit udtryk. Bl.a. karakteriseret ved at være i lille skala og med stråtag.

Brugsforeningens bygning ved Gl. Viborgvej er en af de mange rødstensbygninger fra andelstiden efter år 1900. Bygningerne tegner et synligt miljø i Ålum med deres placering ud til gennemfartsvejen.

Ålum Kirke.

Stadsarkitektens Kontor
Randers Kommune
Laksetorvet 1
8900 Randers
www.randers.dk